Το φτηνό ήθος (Πρωτ. π. Θωμάς Βαμβίνης)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 15 Ιανουαρίου, 2006

Μας εκπροσωπεί το 'Ελληνικό' τραγούδι στην Eurovision;

Κινούμενος από “κοσμική περιέργεια” άκουσα και είδα στην τηλεόραση το τραγούδι που θα εκπροσωπήση την “ολυμπιακή Ελλάδα” του 2004 στο φεστιβάλ της Γιουροβίζιον. Οφείλω να πω εξ αρχής ότι από τον στίχο, την μουσική και το ανάλογο ήθος που εξέπεμπε η σκηνική παρουσία, με κατέλαβε θλίψη και αγανάκτηση. Η αντίδραση που αυθόρμητα έβγαινε από μέσα μου ήταν ότι αυτό το τραγούδι, ως Έλληνα, δεν με εκπροσωπεί. Έχουμε μια τρισχιλιόχρονη περίπου μουσική παράδοση, η οποία όπως το σύνολο του ελληνικού πολιτισμού —η ζωή μας, δηλαδή, σε όλες τις εκφάνσεις της— έχει έναν δυνατό δημιουργικό πυρήνα, ο οποίος προσλαμβάνει, προσαρμόζει και αφομοιώνει ό,τι ξένο προσελκύει το εδιαφέρον μας. Δεν είμαστε κλειστοί στους καρπούς του μόχθου ή των καλλιτεχνικών εμπνεύσεων των άλλων λαών· ό,τι παίρνουμε όμως το προσαρμόζουμε στην δική μας ζωή, σαν ένα δομικό στοιχείο της δικής μας ιστορικής συνέχειας ή το μεταλλάσσουμε έτσι, ώστε –άν πρόκειται για μορφές της τέχνης– να εκφράζεται με αυτό ο εαυτός μας.

Είναι απορίας άξιον, πώς με τον αγγλικό στίχο του “ελληνικού” τραγουδιού και με την μουσική που δεν αφήνει ούτε την αγγλική λέξη να ακουστή καθαρά, θα διαλεχθούν οι δημιουργοί του με τους Έλληνες, τους οποίους διατείνονται ότι θα εκπροσωπήσουν στο ευρωπαϊκό κοινό; Πώς, με άλλα λόγια, θα εκφράσουν απέναντι στους ξένους τους “ελληνικούς καημούς” μας; Αυτό το ερώτημα μου το υποβάλλουν κάποιοι στίχοι του Γιάννη Ρίτσου από το ποίημά του Καπνισμένο τσουκάλι, το οποίο γράφηκε ανάμεσα στον Δεκέμβριο του 1948 και τον Φεβρουάριο του 1949, αλλά τραγουδήθηκε πολύ –σέ μουσική του Χρήστου Λεοντή– μετά την μεταπολίτευση του 1974, κυρίως από τον φοιτητόκοσμο. Αναφέρω τους στίχους αυτούς σαν μια κοσμική, ελληνική αντίδραση στην νοοτροπία που εκφράζει το “ελληνικό” τραγούδι της Γιουροβίζιον 2004. Έγραφε, λοιπόν, ο Γ. Ρίτσος: “Και νά, αδελφέ μου, που μάθαμε να κουβεντιάζουμε ήσυχα-ήσυχα κι απλά. / Καταλαβαινόμαστε τώρα – δε χρειάζονται περισσότερα. / Κι αύριο λέω θα γίνουμε ακόμα πιο απλοί / θα βρούμε αυτά τα λόγια που παίρνουν το ίδιο βάρος σ’ όλες τις καρδιές, σ’ όλα τα χείλη / έτσι να λέμε πια τα σύκα: σύκα, και τη σκάφη: σκάφη, / έτσι που να χαμογελάνε οι άλλοι και να λένε: τέτοια ποιήματα / σού φτιάχνουμε εκατό την ώρα. Αυτό θέλουμε και μείς. / Γιατί εμείς δεν τραγουδάμε για να ξεχωρίζουμε, αδελφέ μου, απ’ τον κόσμο / εμείς

τραγουδάμε για να σμίξουμε τον κόσμο”. Η μουσική του Χρήστου Λεοντή γέμισε αυτούς τους στίχους του Γ. Ρίτσου –πού εκφράζουν κοινές, καθημερινές ανθρώπινες επιθυμίες– με άρωμα καθαρά ελληνικό. Είναι μια ελληνική μουσική, όπως την επεξεργάστηκαν οι εκκλησιαστικοί υμνογράφοι της ανατολικής Ρωμηοσύνης και όπως επιβίωσε μέσα στο δημοτικό τραγούδι.

Οι δημιουργοί και εκτελεστές του τραγουδιού που θα μας εκπροσωπήση στο φεστιβάλ της Γιουροβίζιον, καθώς και οι άνθρωποι το επέλεξαν, δείχνουν ότι διακατέχονται από την ψευδαίσθηση ότι με το αγγλόφωνο και “αγγλότροπο” τραγούδι τους “σμίγουν τον κόσμο”, αφού τέτοια τραγούδια ακούγονται σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και η αγγλική γλώσσα είναι η γλώσσα που μιλιέται από τους περισσότερους ευρωπαίους. Αυτό όμως είναι πράγματι μια ψευδαίσθηση, γιατί πριν απ’ όλα ένα τραγούδι που εκπροσωπεί μια χώρα πρέπει να εκφράζη τον λαό της και να ικανοποιή τις δικές του συναισθηματικές, πνευματικές και αισθητικές απαιτήσεις· πρέπει “νά κουβεντιάζει” με τον λαό, να διαλέγεται με τα προβλήματα και τις ελπίδες του, να χρωματίζη την καθημερινότητά του και με τον αυτόχθονα τρόπο “νά λέη τα σύκα: σύκα, και τη σκάφη: σκάφη”. Όταν το τραγούδι αποχρωματίζεται από ο,τιδήποτε ελληνικό, προκειμένου να αγρευθούν λίγοι επιπλέον ψήφοι από τις άλλες συμμετέχουσες χώρες, ώστε να κερδιθή κάποια διεθνής διάκριση, τότε το τραγούδι αυτό δεν εκπροσωπεί την Ελλάδα. Εκπροσωπεί τους δημιουργούς του και αυτούς που το επέλεξαν.

Μια ένσταση σ’ όλους αυτούς τους σχολιασμούς είναι ότι το φεστιβάλ της Γιουροβίζιον δεν είναι μια σοβαρή υπόθεση, η οποία να αξίζη τον οποιοδήποτε σχολιασμό μας. Είναι ένας θεσμός χωρίς καμμιά επίδραση στην ζωή των λαών· αφορά μόνο μια ορισμένη κατηγορία καλλιτεχνών και κανέναν άλλον, οπότε κάθε σοβαρός σχολιασμός που του γίνεται απλώς του προσδίδει αξία. Γι’ αυτό η καλύτερη κριτική του είναι η αγνόηση.

Προφανώς έναν ώριμο πνευματικά Χριστιανό δεν τον απασχολεί η ποιότητα των τραγουδιών που παρουσιάζονται στο οποιοδήποτε εγχώριο ή διεθνές φεστιβάλ. Δεν περιμένει την αισθητική ικανοποίηση και την χαρά από τους στίχους, την μελωδία, την χορευτική συνοδεία και γενικά την σκηνική πλαισίωση ενός τραγουδιού. Δεν είναι εξαρτημένος από τίποτε το θνητό και αμεταμόρφωτο. Γεύεται τον λόγο και την μουσική ως φορείς της καθαρτικής και φωτιστικής χάριτος του Θεού μέσα από την εξαγιασμένη τέχνη της Εκκλησίας. Έχει άλλωστε ευαισθησίες που δεν

συλλαμβάνονται από την ανθρώπινη τέχνη, γι’αυτό μένουν απερίγραπτες. Στην προκειμένη περίπτωση όμως υπάρχουν δυο πράγματα που μας αφορούν όλους. Πρώτον, στο φεστιβάλ αυτό εκπροσωπούνται χώρες, πράγμα που σημαίνει ότι με το τραγούδι που εκπροσωπεί την Ελλάδα εκπροσωπούμαστε όλοι μας. Γι’ αυτό το γεγονός ήδη αναφέρθηκαν αρκετά. Δεύτερον, η ποιότητα και τα κριτήρια επιλογής του φετινού τραγουδιού —καί άλλων παλαιότερα— εκφράζουν νοοτροπίες, οι οποίες παίζουν ένα αρνητικό παιδαγωγικό ρόλο στην σύγχρονη ελληνική νεολαία, αφού της διδάσκουν τον εθνικό αποχρωματισμό της τέχνης μέσα στο πνεύμα του καιροσκοπισμού, με συνέπεια να αδρανοποιείται η διάθεση του μόχθου για γνώση της εγχώριας παραγωγής και για δημιουργική πρόσληψη ξένων στοιχείων, αφού ως σύγχρονη νοοτροπία προβάλλεται η άκοπη ακριβής απομίμηση ξένων προτύπων, από αυτά που έχουν κατακλύσει την σύγχρονη αγορά.

Το κρίσιμο, λοιπόν, σημείο που πρέπει να επισημανθή είναι οι παιδαγωγικές συνέπειες από την επίσημη εύκολη προσαρμογή μας σε ξένα πρότυπα με σκοπό την διεθνή αναγνώριση. Στην κυριολεξία πουλάμε την γλώσσα μας, την μουσική μας, την αισθητική μας προκειμένου να πάρουμε ένα διεθνές φεστιβαλικό βραβείο. Αυτό είναι ένα πάθος ψυχικό με πνευματικές επιπτώσεις, το οποίο, δυστυχώς, κατατρώει, εκτός από τα πρόσωπα, και την εθνική μας ζωή. Πάντα μας ενδιαφέρει η γνώμη που θα σχηματίσουν για εμάς οι ξένοι και αυτό το ενδιαφέρον μας κάνει πολλές φορές να γινόμαστε πολύ “συνετοί”, δηλαδή, υποχωρητικοί στις διεκδικήσεις μας. Είναι μια εκδήλωση του πάθους της ανθρωπαρέσκειας, το οποίο δεν υπολογίζει τίποτε, προκειμένου να προσελκύση τον έπαινο από όλους τους ανθρώπους. Ο Χριστός όμως είπε: “ουαί υμίν όταν καλώς υμάς είπωσιν πάντες οι άνθρωποι”. Το αυθεντικό δεν μπορεί να είναι ποτέ αρεστό σε όλους. Για άλλους είναι φως που φωτίζει και για άλλους φωτιά που καίει.

Πέρα, λοιπόν, από το φεστιβάλ της Γιουροβίζιον αυτό που μας ενοχλεί είναι η προβολή του φτηνού ήθους· του ήθους που υποτάσσει την αλήθεια στον καιροσκοπισμό, που πουλάει μια πλούσια μουσική –παλαιά και πρόσφατη–παράδοση, προκειμένου να μας βραβεύσουν κάποιοι ξένοι. Αυτό είναι ένα πρόβλημα που δεν μπορεί να αγνοηθή.-

(Πηγή: "Εκκλησιαστική Παρέμβαση" Απρίλιος 2004)